

บทที่ 5

สรุปผลการศึกษา อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

สรุปผลการศึกษา

การศึกษาความรู้ ความคิดเห็น และการใช้บริการศูนย์สาธารณสุขมูลฐานชุมชน ของประชาชน อำเภอปง จังหวัดพะเยา มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา ความรู้ของประชาชนเกี่ยวกับศูนย์สาธารณสุขมูลฐานชุมชน ความคิดเห็นของประชาชนเกี่ยวกับศูนย์สาธารณสุขมูลฐานชุมชน การใช้บริการศูนย์สาธารณสุขมูลฐานชุมชนของประชาชน ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยพื้นฐานทางด้านประชากร กับการใช้บริการศูนย์สาธารณสุขมูลฐานชุมชน และความสัมพันธ์ระหว่าง ความรู้ ความคิดเห็น กับการใช้บริการศูนย์สาธารณสุขมูลฐานชุมชน

ได้ดำเนินการสัมภาษณ์ประชาชนหัวหน้าครัวเรือน ที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านที่เปิดดำเนินการศูนย์สาธารณสุขมูลฐานชุมชน ในปีงบประมาณ 2535 อำเภอปง จังหวัดพะเยา รวม 8 แห่ง (หมู่บ้าน) ซึ่งมีจำนวนหัวหน้าครัวเรือนทั้งสิ้น 1,102 คน คำนวณหาขนาดตัวอย่างได้จำนวน 294 คน การสุ่มตัวอย่างโดยวิธีการสุ่มแบบง่าย โดยให้จำนวนตัวอย่างที่เลือกมาในแต่ละหมู่บ้าน เป็นสัดส่วนกับจำนวนประชากรหัวหน้าครัวเรือนของหมู่บ้านนั้น ๆ เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษาคือ แบบสัมภาษณ์ที่ผู้ศึกษาสร้างขึ้น การทดสอบความตรงของเนื้อหา (Content Validity) โดยให้ผู้ทรงคุณวุฒิจำนวน 5 ท่านตรวจสอบ ปรับปรุง แก้ไข และนำไปทดลองใช้กับหัวหน้าครัวเรือนที่มีลักษณะคล้ายคลึงกับตัวอย่าง จำนวน 30 คน หาค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือโดยวิธีของคูเดอร์ ริชาร์ดสัน (KR-20) ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.77 วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป SPSSPC+ สถิติที่ใช้ ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ยเลขคณิต ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน การประมาณค่า การทดสอบไค-สแควร์ และสัมประสิทธิ์สหสัมพันธ์เพียร์สัน ผลการศึกษามีดังนี้

1. ลักษณะทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง

กลุ่มตัวอย่างมีสัดส่วนเพศชายและหญิงเท่ากัน คือร้อยละ 50.0 ส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 30-39 ปี ร้อยละ 29.9 สถานภาพสมรสมีคู่ ร้อยละ 88.1 นับถือศาสนาพุทธ ร้อยละ 99.7 จบประถมศึกษาตอนต้น ร้อยละ 74.8 ประกอบอาชีพทางด้านเกษตรกรรม ร้อยละ 86.4 และมีรายได้สมดุลง่ายกับรายจ่าย ร้อยละ 61.9

2. ความรู้เกี่ยวกับศูนย์สาธารณสุขมูลฐานชุมชน

ระดับความรู้เกี่ยวกับศูนย์สาธารณสุขมูลฐานชุมชน ของประชาชน อำเภอปง จังหวัดพะเยา อยู่ในระดับปานกลาง คือมีคะแนนความรู้อยู่ระหว่าง 17.26-17.68 คะแนน หรือ ร้อยละ 86.3-88.4 ข้อที่ตอบผิดมาก ได้แก่ศูนย์สาธารณสุขมูลฐานชุมชน ไม่มียาเม็ดคุมกำเนิดจำหน่าย จับร้านขายยาที่ผิดกฎหมายได้ และสร้างลัทธิให้ฟรีแก่บ้านที่ไม่มีลัทธิ

3. ความคิดเห็นเกี่ยวกับศูนย์สาธารณสุขมูลฐานชุมชน

ระดับความคิดเห็น เกี่ยวกับศูนย์สาธารณสุขมูลฐานชุมชน ของประชาชน อำเภอปง จังหวัดพะเยา จัดอยู่ในด้านดี คือมีคะแนนความคิดเห็นอยู่ระหว่าง 54.62-55.61 คะแนนหรือ ร้อยละ 91.0-92.7 ความคิดเห็นในด้านไม่ดี ได้แก่ โปสเตอร์ที่ติดที่ศูนย์สาธารณสุขมูลฐานชุมชนไม่น่าสนใจ ประชาชนส่วนใหญ่ไม่นิยมไปรับบริการที่ศูนย์สาธารณสุขมูลฐานชุมชน และยาที่จำหน่ายที่ศูนย์สาธารณสุขมูลฐานชุมชนส่วนใหญ่รักษาโรคไม่ค่อยหาย

4. การใช้บริการศูนย์สาธารณสุขมูลฐานชุมชน

ประชาชน อำเภอปง จังหวัดพะเยา มีการใช้บริการศูนย์สาธารณสุขมูลฐานชุมชนเฉลี่ย ร้อยละ 59.0 (95 % C.I. = 54.2 - 63.8) โดยมีการใช้บริการอยู่ในเกณฑ์สูง (11-14 กิจกรรม จาก 14 กิจกรรม) ร้อยละ 20.9-39.3 ในเกณฑ์ปานกลาง (7-10 กิจกรรม จาก 14 กิจกรรม) ร้อยละ 35.2-51.4 และอยู่ในเกณฑ์ต่ำ (ต่ำกว่า 7 กิจกรรม จาก 14 กิจกรรม) ร้อยละ 16.7-35.7 กิจกรรมที่มีการใช้บริการสูง คือ การให้คำแนะนำแก่ผู้สูงอายุ ร้อยละ 90.7 การชั่งน้ำหนักเด็กอายุต่ำกว่า 5 ปี ร้อยละ 90.1 และการให้คำแนะนำเกี่ยวกับการกำจัดขยะ ร้อยละ 86.4 สำหรับกิจกรรมที่มีการใช้บริการน้อย คือ การตรวจหาระดับน้ำตาลในปัสสาวะ ร้อยละ 5.8 มารดาหลังคลอดได้รับคำแนะนำเกี่ยวกับการปฏิบัติตนหลังคลอด ร้อยละ 25.0 และการใช้บริการรักษาพยาบาลที่ศูนย์สาธารณสุขมูลฐานชุมชน ร้อยละ 25.9

5. ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยพื้นฐานทางด้านประชากรกับการใช้บริการศูนย์สาธารณสุขมูลฐานชุมชน

พบว่า เพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ ไม่มี ความสัมพันธ์กับการใช้บริการศูนย์สาธารณสุขมูลฐานชุมชน

6. ความสัมพันธ์ระหว่าง ความรู้ ความคิดเห็น กับการใช้บริการศูนย์สาธารณสุขมูลฐานชุมชน

6.1 ความรู้และความคิดเห็น เกี่ยวกับศูนย์สาธารณสุขมูลฐานชุมชน มีความสัมพันธ์กันในเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = .4915$ $p < 0.01$) แสดงว่าประชาชนที่มีความรู้เกี่ยวกับศูนย์สาธารณสุขมูลฐานชุมชนสูงขึ้น จะมีความคิดเห็นเกี่ยวกับศูนย์สาธารณสุขมูลฐานชุมชนในด้านดีขึ้น

6.2 ความรู้ กับการใช้บริการศูนย์สาธารณสุขมูลฐานชุมชน มีความสัมพันธ์กันในเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = .3554$ $p < .001$) แสดงว่าประชาชนที่มีความรู้เกี่ยวกับศูนย์สาธารณสุขมูลฐานชุมชนสูงขึ้น จะมีการใช้บริการศูนย์สาธารณสุขมูลฐานชุมชนมากขึ้น

6.3 ความคิดเห็น กับการใช้บริการศูนย์สาธารณสุขมูลฐานชุมชนมีความสัมพันธ์กันในเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = .5164$ $p < .001$) แสดงว่าประชาชนที่มีความคิดเห็นเกี่ยวกับศูนย์สาธารณสุขมูลฐานชุมชนในด้านดีขึ้น จะมีการใช้บริการศูนย์สาธารณสุขมูลฐานชุมชนมากขึ้น

โดยความคิดเห็นกับการใช้บริการศูนย์สาธารณสุขมูลฐานชุมชนมีความสัมพันธ์กันมากที่สุด ($r = .5164$) รองลงมาคือ ความรู้ กับการบริการเห็น ($r = .4915$) และความรู้กับการใช้บริการศูนย์สาธารณสุขมูลฐานชุมชน ($r = .3554$)

อภิปรายผลการศึกษา

1. ความรู้เกี่ยวกับศูนย์สาธารณสุขมูลฐานชุมชนของประชาชน

ประชาชนส่วนใหญ่มีความรู้เกี่ยวกับศูนย์สาธารณสุขมูลฐานชุมชน ในระดับปานกลาง โดยมีความรู้เกี่ยวกับสถานที่ตั้งและอาสาสมัครที่ปฏิบัติงานสูง แต่มีความรู้เกี่ยวกับกิจกรรมที่ศูนย์สาธารณสุขมูลฐานชุมชนให้บริการค่อนข้างน้อย โดยเฉพาะรู้ว่าที่ศูนย์สาธารณสุขมูลฐานชุมชนมียาเม็ดคุมกำเนิดจำหน่ายเพียง ร้อยละ 56.1 ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ วิจิตร ศรีสุพรรณ และคณะ (2530:56) ซึ่งพบว่าประชาชนมีความรู้เกี่ยวกับกิจกรรมต่าง ๆ ที่อาสาสมัครดำเนินการอยู่น้อยเมื่อเปรียบเทียบกับความรู้ในด้านอื่น ๆ

2. ความคิดเห็นเกี่ยวกับศูนย์สาธารณสุขมูลฐานชุมชนของประชาชน

ประชาชนส่วนใหญ่ มีความคิดเห็นในด้านดีเกี่ยวกับศูนย์สาธารณสุขมูลฐานชุมชน โดยเห็นว่าการจัดตั้งศูนย์สาธารณสุขมูลฐานชุมชนขึ้นในหมู่บ้านนั้นมีประโยชน์มาก สถานที่ตั้งเหมาะสม อาสาสมัครส่วนใหญ่ปฏิบัติงานได้ดี และกิจกรรมที่อาสาสมัครดำเนินการนั้นมีประโยชน์ ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของ วิจิตร ศรีสุพรรณ และคณะ (2530 : 56-57) ซึ่งพบว่าประชาชน

มีความพอใจในการทำงานของอาสาสมัครสาธารณสุขอยู่ในเกณฑ์สูง โดยเฉพาะผู้ที่เคยไปติดต่อกับอาสาสมัครสาธารณสุข จะมีความพอใจในการช่วยเหลือมาก และสอดคล้องกับการศึกษาของสุชชัย อรรถธรรม (2525 : 131) ซึ่งพบว่า ประชาชนมีทัศนคติที่เห็นด้วยต่อการมีอาสาสมัครสาธารณสุขในหมู่บ้าน และต่อการปฏิบัติงานสาธารณสุขมูลฐาน ของอาสาสมัครสาธารณสุข ตามกิจกรรมที่กระทรวงสาธารณสุขแนะนำทุกกิจกรรม

3. การใช้บริการศูนย์สาธารณสุขมูลฐานชุมชน ของประชาชน

ประชาชนส่วนใหญ่ มีการใช้บริการศูนย์สาธารณสุขมูลฐานชุมชน ในระดับปานกลาง โดยกิจกรรมที่มีการใช้บริการมาก คือกิจกรรมที่อาสาสมัครสาธารณสุข ออกไปให้บริการแก่ประชาชนที่บ้าน ได้แก่ การให้คำแนะนำเกี่ยวกับการกำจัดขยะ ให้คำแนะนำในการป้องกันโรคท้องร่วง ให้คำแนะนำในการเลือกซื้อยา การชั่งน้ำหนักเด็ก ให้คำแนะนำแก่ผู้สูงอายุ การติดตามเด็กให้ไปรับวัคซีน ส่วนกิจกรรมที่ประชาชนไปรับบริการที่ศูนย์สาธารณสุขมูลฐานชุมชนนั้น มีการใช้บริการค่อนข้างน้อย ได้แก่ การตรวจหาระดับน้ำตาลในปัสสาวะ การรักษาพยาบาล การวัดความดันโลหิต คู่สมรสที่คุมกำเนิด โดยการกินไปรีบยาเม็ดคุมกำเนิด ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของวิจิตร ศรีสุพรรณ และคณะ (2530 : 57) ซึ่งพบว่าประชาชนไปติดต่อรับบริการจากอาสาสมัครสาธารณสุข น้อยกว่าการที่อาสาสมัครสาธารณสุข ไปให้คำแนะนำแก่ประชาชน ดังนั้นอาสาสมัครสาธารณสุขของศูนย์สาธารณสุขมูลฐานชุมชน ควรที่จะให้ศึกษาประชาสัมพันธ์แก่ประชาชน ให้มีความรู้เกี่ยวกับกิจกรรมการให้บริการของศูนย์สาธารณสุขมูลฐานชุมชนให้มากยิ่งขึ้น เพื่อที่จะทำให้มีการใช้บริการศูนย์สาธารณสุขมูลฐานชุมชนให้มากยิ่งขึ้น

ข้อมูลการใช้บริการศูนย์สาธารณสุขมูลฐานชุมชนนี้ อาจจะต่ำกว่าความเป็นจริง เพราะในการศึกษาครั้งนี้ ทำการสัมภาษณ์เฉพาะหัวหน้าครัวเรือนเพียงคนเดียว ไม่ได้ทำการสัมภาษณ์บุคคลอื่น ๆ ในครัวเรือนด้วย ดังนั้น ข้อมูลการใช้บริการศูนย์สาธารณสุขมูลฐานชุมชนบางส่วน อาจได้ไม่ครบถ้วน

4. ความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยพื้นฐานทางด้านประชากร กับ การใช้บริการศูนย์สาธารณสุขมูลฐานชุมชน

จากการศึกษาพบว่า ปัจจัยพื้นฐานทางด้านประชากร ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ ไม่มีความสัมพันธ์กับการใช้บริการศูนย์สาธารณสุขมูลฐานชุมชน กล่าวคือ ไม่ว่าประชากรจะมีลักษณะพื้นฐานทางด้านประชากรอย่างไร การใช้บริการศูนย์สาธารณสุขมูลฐานชุมชนก็ไม่แตกต่างกัน

5. ความสัมพันธ์ระหว่าง ความรู้ ความคิดเห็น กับการใช้บริการศูนย์สาธารณสุขมูลฐานชุมชน

จากการศึกษาพบว่า ความรู้เกี่ยวกับศูนย์สาธารณสุขมูลฐานชุมชน กับความคิดเห็นเกี่ยวกับศูนย์สาธารณสุขมูลฐานชุมชน มีความสัมพันธ์กันในเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = .4915$ $p < .001$) ซึ่งแสดงว่าประชาชนที่มีความรู้เกี่ยวกับศูนย์สาธารณสุขมูลฐานชุมชนสูงขึ้น จะมีความคิดเห็นเกี่ยวกับศูนย์สาธารณสุขมูลฐานชุมชนในด้านดีขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีของฟอสเตอร์ ที่ว่าความคิดเห็นหรือทัศนคติ เป็นผลมาจากการเรียนรู้และประสบการณ์ที่แต่ละคนเมื่ออยู่ (Foster C.R., 1961 : 131) และสอดคล้องกับทฤษฎีของเบสท์ ที่ว่า ความคิดเห็นเป็นการแสดงออกทางด้านความรู้สึก ต่อสิ่งใดสิ่งหนึ่ง ด้วยการพูด การเขียน โดยมีความรู้เต็มและประสบการณ์ที่บุคคลได้รับ ตลอดจนสภาพแวดล้อมของบุคคล (John W. Best, 1977 : 169) ดังนั้นเมื่อประชาชนมีความรู้เกี่ยวกับศูนย์สาธารณสุขมูลฐานชุมชนสูงขึ้น จึงแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับศูนย์สาธารณสุขมูลฐานชุมชนในด้านที่ดีขึ้น

ความรู้เกี่ยวกับศูนย์สาธารณสุขมูลฐานชุมชน กับการใช้บริการศูนย์สาธารณสุขมูลฐานชุมชน มีความสัมพันธ์กันในเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = .3554$ $p < .001$) ซึ่งแสดงว่า ประชาชนที่มีความรู้เกี่ยวกับศูนย์สาธารณสุขมูลฐานชุมชนสูงขึ้น จะใช้บริการศูนย์สาธารณสุขมูลฐานชุมชนมากขึ้น หรือเมื่อมีการใช้บริการศูนย์สาธารณสุขมูลฐานชุมชนมากขึ้น ก็จะมีความรู้เกี่ยวกับศูนย์สาธารณสุขมูลฐานชุมชนสูงขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีของบลูม ที่ว่า เมื่อมีความรู้แล้วจะมีความสามารถทางปัญญา เช่นความเข้าใจ การนำไปใช้ การวิเคราะห์ การสังเคราะห์ และการประเมินผล (Bloom B.S., 1972 : 201) และสอดคล้องกับแนวคิดของประภาณี สุวรรณ ที่ว่า ความรู้และเจตคติของบุคคล เป็นส่วนประกอบที่สำคัญที่จะทำให้บุคคลเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมด้านการปฏิบัติ (ประภาณี สุวรรณ, 2526) ดังนั้นเมื่อประชาชนมีความรู้เกี่ยวกับศูนย์สาธารณสุขมูลฐานชุมชนสูงขึ้น และได้พิจารณาว่ากิจกรรมที่ศูนย์สาธารณสุขมูลฐานชุมชนให้บริการนั้นมีประโยชน์แก่ตนเองหรือบุคคลในครอบครัว จึงตัดสินใจใช้บริการตามความต้องการและตามความจำเป็นของแต่ละบุคคล

ความคิดเห็นเกี่ยวกับศูนย์สาธารณสุขมูลฐานชุมชน กับการใช้บริการศูนย์สาธารณสุขมูลฐานชุมชน มีความสัมพันธ์กันในเชิงบวกอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ($r = .5164$ $P < .001$) ซึ่งแสดงว่าประชาชน ที่มีความคิดเห็นเกี่ยวกับศูนย์สาธารณสุขมูลฐานชุมชนในด้านดีขึ้น จะมีการใช้บริการศูนย์สาธารณสุขมูลฐานชุมชนมากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับทฤษฎีของเบสท์ ที่ว่า ความคิดเห็นคือการแสดงออกในด้านความเชื่อที่นำไปสู่การคาดคะเนหรือการแปรผลพฤติกรรม (John W. Best, 1977 : 169) และสอดคล้องกับแนวคิดของ ประภาณี สุวรรณ ที่ว่า ความรู้ และเจตคติของบุคคล เป็นส่วนประกอบที่สำคัญที่จะทำให้บุคคลเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมด้านการปฏิบัติ

(ประภาเพ็ญ สุวรรณ, 2528) ดังนั้นเมื่อประชาชนมีความคิดเห็นว่าการจัดตั้งศูนย์สาธารณสุขมูลฐานชุมชนขึ้นในหมู่บ้านและกิจกรรมที่ศูนย์สาธารณสุขมูลฐานชุมชนให้บริการนั้นมีประโยชน์ จึงตัดสินใจไปใช้บริการศูนย์สาธารณสุขมูลฐานชุมชน

โดยสรุปแล้วความรู้ ความคิดเห็น กับการใช้บริการศูนย์สาธารณสุขมูลฐานชุมชนมีความสัมพันธ์กัน คือความรู้มีผลต่อการใช้บริการศูนย์สาธารณสุขมูลฐานชุมชน ทั้งทางตรงและทางอ้อม โดยมีความคิดเห็นเป็นตัวกลางที่ทำให้เกิดการใช้บริการศูนย์สาธารณสุขมูลฐานชุมชนตามมา ซึ่งความรู้ ความคิดเห็น และการใช้บริการศูนย์สาธารณสุขมูลฐานชุมชน มีความสัมพันธ์กันเป็นลูกโซ่ เป็นไปตามทฤษฎีความสัมพันธ์ระหว่าง ความรู้ ที่สนใจและการปฏิบัติตน ของชวาร์ท กล่าวคือ เมื่อประชาชนมีความรู้ เกี่ยวกับศูนย์สาธารณสุขมูลฐานชุมชน คือรู้เกี่ยวกับสถานที่ตั้ง อาสาสมัครที่ปฏิบัติงาน และกิจกรรมที่ศูนย์สาธารณสุขมูลฐานชุมชนให้บริการ ทำให้มีความคิดเห็นว่าการจัดตั้งศูนย์สาธารณสุขมูลฐานชุมชนขึ้นในหมู่บ้านและกิจกรรมที่ศูนย์สาธารณสุขมูลฐานชุมชนให้บริการนั้นมีประโยชน์ เป็นผลทำให้เกิดการใช้บริการศูนย์สาธารณสุขมูลฐานชุมชนตามมา

ข้อเสนอแนะในการนำผลการศึกษา ไปใช้

1. จากการศึกษาครั้งนี้ พบว่า ปัจจัยพื้นฐานทางด้านประชากร ได้แก่ เพศ อายุ สถานภาพสมรส ระดับการศึกษา อาชีพ และรายได้ ไม่มีความสัมพันธ์กับการใช้บริการศูนย์สาธารณสุขมูลฐานชุมชน แต่ความรู้ ความคิดเห็น และการใช้บริการศูนย์สาธารณสุขมูลฐานชุมชน มีความสัมพันธ์กันในเชิงบวก ดังนั้น ควรให้สุขศึกษาประชาสัมพันธ์แก่ประชาชน ให้มีความรู้เกี่ยวกับกิจกรรมการให้บริการของศูนย์สาธารณสุขมูลฐานชุมชนให้มากยิ่งขึ้น เพื่อที่จะทำให้มีการใช้บริการศูนย์สาธารณสุขมูลฐานชุมชนมากยิ่งขึ้น

2. การดำเนินการจัดตั้งศูนย์สาธารณสุขมูลฐานชุมชน ของอำเภอปง จังหวัดพะเยา นับว่าประสบผลสำเร็จเป็นอย่างมาก โดยประชาชนส่วนใหญ่มีความรู้เกี่ยวกับศูนย์สาธารณสุขมูลฐานชุมชนในระดับปานกลาง มีความคิดเห็นเกี่ยวกับศูนย์สาธารณสุขมูลฐานชุมชนในด้านดี และมีการใช้บริการศูนย์สาธารณสุขมูลฐานชุมชนค่อนข้างมาก ดังนั้นควรจะไปประยุกต์ใช้ เป็นแนวทาง ในการจัดตั้งหรือปรับปรุงศูนย์สาธารณสุขมูลฐานชุมชนที่จัดตั้งขึ้นในปีต่อ ๆ ไป แต่ทั้งนี้ควรพิจารณาถึงความพร้อมของแต่ละหมู่บ้าน การมีส่วนร่วมของประชาชน องค์กรชุมชน เทคโนโลยีที่เหมาะสม ลักษณะทางด้านประชากร ภูมิศาสตร์ เศรษฐกิจ สังคม ค่านิยม ประเพณี และวัฒนธรรมของแต่ละท้องถิ่น มาประกอบการพิจารณาหารูปแบบในการจัดตั้งศูนย์สาธารณสุขมูลฐานชุมชนที่เหมาะสม ของแต่ละหมู่บ้าน

ข้อเสนอแนะในการศึกษาครั้งต่อไป

1. ควรมีการศึกษาถึง ปัจจัยที่มีผลทำให้การดำเนินงานของศูนย์สาธิตสุขมูลฐานชุมชน ประสบผลสำเร็จ หรือล้มเหลว
2. ควรมีการศึกษาถึง ปัจจัยต่าง ๆ ที่จะทำให้การดำเนินงานของศูนย์สาธิตสุขมูลฐานชุมชน มีความสม่ำเสมอและต่อเนื่อง
3. ควรมีการศึกษาถึง ประสิทธิภาพ และผลกระทบทางสุขภาพ ในการดำเนินงานศูนย์สาธิตสุขมูลฐานชุมชน
4. ควรมีการศึกษาเปรียบเทียบ เกี่ยวกับการใช้บริการศูนย์สาธิตสุขมูลฐานชุมชน เป็นระยะ ๆ
5. ควรมีการศึกษาเชิงคุณภาพ ในด้านความคิดเห็นเกี่ยวกับศูนย์สาธิตสุขมูลฐานชุมชนของอาสาสมัครสาธารณสุขและประชาชน เพื่อที่จะได้ข้อมูลที่เจาะลึกและตรงประเด็นยิ่งขึ้น
6. ควรมีการศึกษาถึง การมีส่วนร่วมในการดำเนินงานศูนย์สาธิตสุขมูลฐานชุมชนของประชาชน
7. เนื่องจากการศึกษาครั้งนี้ ได้ศึกษา ความรู้ ความคิดเห็น และการใช้บริการศูนย์สาธิตสุขมูลฐานชุมชน เฉพาะศูนย์สาธิตสุขมูลฐานชุมชน ของอำเภอปง จังหวัดพะเยา ที่เปิดดำเนินการในปี 2535 เท่านั้น ดังนั้นจึงควรศึกษาในเรื่องเดียวกันนี้ ในต่างพื้นที่ หรือต่างเวลา เพื่อปรับปรุงการดำเนินงานให้ดีขึ้น